

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIENCIES

LA COL·LECCIÓ MARROIG

En diferents ocasions havíem indicat la conveniència que la nostra Diputació provincial atengués a la formació d'un Museu, on es poguessin guardar les despulles del nostre tresor artístic que fossin possibles de salvació. Temps enrera ens ocupàrem també de la nova Biblioteca pública, que sota els auspicis de la mateixa Corporació, prest s'ha d'inaugurar. Avui ens plau poder donar compte als nostres lectors de la iniciació de la primera part, que és digne complement de la segona.

La Diputació provincial acaba d'adquirir la col·lecció arqueològica del benemèrit compatrici En Bartomeu Marroig i Mesquida; col·lecció integrada per gran nombre d'objectes de ceràmica, pintura, pedra, ferre, llautó i altres matèries, tots ells d'interés artístic i alguns fins i tot històric. Però, no és aquesta, solament, la importància de l'adquisició, sinó també la que significa el nou Museu en relació a la Biblioteca.

La Biblioteca provincial ha estat creada amb un fi educatiu, girada cap a la estilització i depuració del gust; és una nova entitat al servei dels artesans, on aquests podran anar a consultar les obres de l'art mestre i així orientar-se en els seus treballs i oficis. Per tant, la Col·lecció Marroig—que serà instal·lada al mateix local de la Biblioteca consultiva—ha quedat convertida en un nou motiu d'estudi pràctic.

Els resultats dels nous serveis provincials s'han de deixar sentir molt prest dins el ram dels nostres oficis, i la seva influència ens lliberará, tal volta, de l'actual salvatgisme constructiu pel qual travessa la nostra època, mancada de gust i de coneixements tècnics suficients.

Per això, faltariem als nostres deures i a la nostra significació, si no ens adreçàssim a la Diputació i sobretot al seu Secretari, En Miquel Font i Gorostiza, ànima d'aquesta obra meritíssima, enviant-los la nostra felicitació.

VELLS I JOVES

ENCARA, amb motiu d'algun cas de discussió literària, rebrota de tant en tant a casa nostra aquesta qüestió (que no sé qui la va promoure) de joves i vells. Sembla talment, quan és amb tanta insistència repetida l'al·lusió a aquesta suposada discòrdia entre promocions intel·lectuals distintes, que semblant qüestió sigui real. I cal confessar que si aquesta animadversió entre generacions successives fos certa, no deixaria de resultar veritablement greu i lamentable. Però, ¿existeix positivament aquesta hostil separació? Jo ho nego rodonament. El cas és un altre, com veurem. (Parlo, naturalment, en termes generals, salvant la possibilitat d'anècdotes individuals soltes que no poden comptar sinó com a excepció). Crec que en realitat el problema consisteix senzillament en establir una classificació entre la gent de qualitat (siguin vells, siguin joves, i pertanyin a una o altra de qualsevol escola solvent) i els qui a tota edat haurien de resultar negligibles dintre d'una general valoració. ¿Per què l'home qui te tares congènites de mal gust, de buidor petulant, d'ignorància suficient, de pobresa i de peresa mental i de limitació d'esperit, el qui va nàixer ja *apatumat*, mesquí i incapaç del diàleg franc haurà de pretendre el nostre respecte pel sol fet d'arribar a posar anys? I ¿per què hauríem de confondre'l amb l'home ja madur o l'ancià qui ha conservat fresca la seva joventut espiritual, amb l'home al qual la llarga experiència de la vida, les possibles contrarietats i decepcions li han servit, no pas per a agrejar-li el caràcter, i endurir-li i eixarrear-li l'ànima, ni per a ofegar els seus entusiasmes i ideals purs, sinó per a fer-lo més comprensiu i amablement tolerant, més cordial i generós; sense que tampoc qualsevol èxit l'hagi engreït i estarrufat ridículament? ¿No veiem vells admirables que conserven esplèndidament la seva puixança i activitat intel·lectual?

Als qui acusen no a alguns joves sinó a totes les joventuts d'irrespectuoses amb els vells caldria dir-los amb tot el convenciment

que això no és pas veritat. I la mateixa qualificació d'inexactitud hauria d'ésser aplicada, sense dubtar, a les manifestacions dels qui suposen els vells, com a tals vells, repatanis i caducs. En tot hi ha de tot. Ara, que en la vellesa potser s'accentuen, o es fan més remarcables, els defectes dels homes mancats de veritable vàlua, als quals, per altra part, el pes dels anys fa encara més irritables i més pretensiosos; en la joventut, per altra part, la buidor pren sovint aires audaciosos d'iconoclàstia.

En el camp de la nostra erudició, que és per mi el més familiar, no sé veure ni un cas de savi veritable, d'home de formació cultural sòlida, coneixedor dels bons mètodes científics, i estudiós dels seus temes amb preparació suficient i amb treball acurat, que no sigui venerat degudament per les generacions posteriors. ¿Qui d'entre les noves promocions ha deixat mai de proclamar, agrair i reverenciar l'alt mestratge d'En Milà i Fontanals o d'En Marian Aguiló? Qui hauria estat capaç tampoc de deixar d'admirar i d'estimar cordialment l'obra d'En Rubió i Lluch, d'En Puig i Cadafalch, d'En Massó i Torrents, d'En Miret i Sans i d'En Ferran de Sagarra, per exemple? Ni sé de cap d'aquests que acabo d'esmentar que s'hagin mostrat esquerps amb les promocions que els segueixen; pel contrari, quants estímuls, quantes facilitats, quantes orientacions no han procurat amablement i des de sempre als nous estudiosos!

Altres podrien, millor que jo, assenyalar també casos anàlegs en l'ordre literari. En aquest ordre, a Mallorca mateix, els noms de Joan Alcover, Costa i Llobera i M. S. Oliver en són bona prova.

Certament no és l'edat, ni són els títols, ni els càrrecs oficials o acadèmics ni altres coses externes el que fa que siguin creditors al respecte i a l'estimació els homes de producció literària; sinó la pròpia vàlua i el treball honradament fet. Ni és la sola corporal joventut la que dona de per sí iniciatives fecundes i obra nous horitzons en el camp de les lletres. Malaurat l'infatuat pedant qui no sàpiga escollir i reverenciar els bons mestres i aprendre d'ells la ciència i també l'exemple; aquell serà precisament el qui després, al tombar de la vida, es farà encara més inaguantable del que ho hagués estat ja de jove per la seva exigent i grotesca presumpció, que no li haurà de servir en definitiva (per tal com serà insatisfeta) sinó per a amargar-li cada vegada més la existència. La distinció entre els professionals i el *dilettanti* immodests podria encara donar-nos subsidiàriament no poca llum sobre el particular. Però, en darrer terme, si ho examinem bé sempre trobarem (segons he dit

abans) que la diferenciació entre joves i vells en el camp intel·lectual és inadequada i inexpressiva, i que la única base de distinció o de classificació possible, al marge de l'edat i de les èpoques diverses, és la qualitat i la vàlua autèntica. Solament d'aquí pot derivar-ne en la carrera de les lletres l'autoritat i la jerarquia veritable.

F. VALLS TABERNER

ELS DOS TOCATARDANS

ERA una noia en una finestreta
i un minyó que al davant feia camí;
ella era embadalida i ell poeta,
enamorats sense saber de qui.

Ella seguia un núvol. Ell mirava
un or als vidres d'ella moridor,
i mai no es veien en la tarda blava
i el cor se'ls estrenyia en la foscor.

Ah, deia ella prop la finestreta,
pogués volar lluny d'aquest viure estret!
Ah, sos vidres mirant deia el poeta,
cloure tot l'infinit al receret!

I això durà... Vingué la cendra fina
on tota flama es colgarà a la fi,
i es van casar, per art d'una veïna,
lassos i dòcils, un estrany matí.

Feu ella: El cel més bell és on s'habita.
Ell respongué: Deixa'm mirar l'espai.
I cadascú tocatardà a una cita,
lligats i tot, no s'atansaren mai.

JOSEP CARNER

AL MARGE DEL TRIVI

L'ENFILALL dels cinc cents articles que portem escrits fins avui al volt del nucli sistemàtic, accepta, amb mil amors, la imatge delicadament femenina, tan sovint emprada en ells, del collaret que va formant-se i es trenca, de tant en tant, per a resoldre's en una dringadora dispersió de perles negres i blanques. Si l'excés d'orgull viril priva a molts lectors d'acceptar la femenina comparança, proposem que facin seva la imatge d'un desfilat de soldats en filera índia, el darrer dels quals veu néixer, sempre, del cor mateix de la propia ombra, un nou soldat que li pren el lloc. La formació del Sistema, ho repetim encara, és tasca d'anàlisi reposat. Si algú s'impacienta i alça el crit demanant coses concretes, no podrem respondre-li d'altra manera que improvisant una síntesi dels punts de mira sistemàtics. Això ens menà, l'any 1920, a recollir sota deu títols un inici de pla semi-orgànic. Igualment, sota títols diferents, en 1925. L'any 1930 publicarem, en opuscle, una síntesi sistemàtica perfectament orgànica. Això, però, són reduccions a esquena del conjunt especulatiu. Qui vulgui fer-se càrrec, amb horitzons oberts i perspectives vastes, del pla complet del Sistema, ha de llegir, si li plau, els cinc cents articles que portem publicats fins ara. Nosaltres no hem sentit mai la necessitat de resumir en síntesis massa breus la feina d'anàlisi que portem a terme amb tota calma. Ho hem fet, i ho farem sempre igual, per a tenir contents i fer callar als lectors que no ens llegeixen o que només ens llegeixen de tant en tant, per a negar-nos o per a insultar-nos. El fet que els altres no coneguin, o no entenguin, o no acceptin el Sistema, no anul·la, evidentment, el Sistema. Ens horripilen les afirmacions inamovibles, les darreres paraules indiscutibles, les grans maquinàries que toquen el cel amb el front. El Sistema és una marxa vers l'anti-Sistema. Partim de les preceptives consagrades per a fer variacions damunt d'elles, però prescindint d'elles després d'haver-les pres com a punt de partida. Ens sembla que la cosa és clara. Tots els nostres es-

crits, prenent com a pretext un tema qualsevol, tenen sempre com a principi i fi de discussió un punt d'arribada neo-academista. Tota matèria ens és bona per a fer-ne cosa pròpia, sota el signe sistemàtic. Portem tothora, i això ja ho han dit molts parlant de nosaltres, l'aigua de tots els molins aliens al nostre benamat molí neo-academista. No es tracta de discutir el Sistema; com voldrien, els altres aplicar una pauta d'anàlisi a una disciplina que ja és un anàlisi prolongat ella mateixa? Es tracta de rebutjar-lo o d'acceptar-lo, sense discutir-lo. I ho repetim: el fet d'acceptar o de rebutjar el Sistema, discutint-lo o no, no modifica el Sistema.

Damunt els quatre sistemes que ens serveixen de nucli divagatori (rítmic, líric, crític, mètric), hi hem muntat un Quadrivi sistemàtic constituït per quatre conceptes de Sistema (de la rítmica, de la lírica, de la crítica, de la mètrica), dintre del quals hem clos les experiències apuntades en el decàleg de 1920, i prolongades, complicant-les, en el de 1925, resum, totes elles, de les consideracions destriades en els articles (sistema crític). Mai, absolutament mai, i això defugint-ho sempre per partit pres, no hem tingut ni el més mínim intent d'exposar les nostres idees i les nostres imatges en forma científica. No ens interessen, ni ens interessaran mai les formes científiques. Això, potser, seria tasca de l'anti-Sistema. Ens movem, tothora, dins un pla literari; i tot el conjunt sistemàtic es mou sota una forma merament literaria. El propi decàleg 1915-1920, i la derivació més estilitzada de 1925, han pres el nom, al seu temps, i ho son avui encara, de sistema líric. Donem tota mena de preeminències a l'exercici líric. El Sistema és un muntatge d'imaginació; i tota cosa que cau dintre la seva xarxa s'il·lumina, tàcitament, amb llums imaginatives, vingui del camp que vingui. Si fent de pòrtic al Quadrivi hi construïm un Trivi sistemàtic, la tasca constructiva en imaginació s'embelleix i s'escampa. Els tres conceptes de Trivi (de la fisiologia, de l'expressió, de la psicologia), colofó dels paral·lelismes del segon resum (1925), tenen una valor merament empírica i es mouen en un estadi de lirisme. No donem, per tant, als mots psicologia, expressió, fisiologia, cap accepció coneguda, ni cal acceptar-los com a valor entès.

Es tracta d'una interpretació lírica per a cada u d'ells, sota Sistema, i en connexió directa amb els quatre radis sistemàtics del punt de partida. Esperem, doncs, que no hi haurà malentesos i que el seu autor no serà titllat de confusionari. Partint de l'expressió, la fem passar, en un estadi inferior, per la fisiologia lírica, i

en un estadi superior, per la psicologia lírica; tot això, i res més, a fi i efecte de poder entrar després, amb més aplom, dins el Quadrivi. La pauta de Trivi sistemàtic, segons Sistema, mena a la pauta de Quadrivi. Rítmica, lírica, crítica, mètrica, per tant, són la resultant directa, segons Quadrivi, de la fisiologia, l'expressió i la psicologia líriques, segons Trivi, tot això resolt entre la pauta d'anàlisi i la pauta de síntesi, segons Sistema.

Veiem, doncs, com els deu punts de decàleg (1915-1920), que insinuaven deu punts de marxa sistemàtics, com segueix: forma, fons, imatges, idees, paraules, síl·labes, lletres, mètrica, crítica i escola, a través dels radis de Quadrivi, segons Sistema, s'han transformat mitjançant els paral·lelismes de 1925, com segueix: pensament, sentiment, geometria, matemàtica, fisiologia, psicologia, joc mental, joc verbal, en un equilibri sistemàtic organitzat segons Trivi i Quadrivi. No som, encara, a la fi. A través d'aquest treball d'estructuració sistemàtica han començat a construir-se, ja, els poemes, sediment rítmic i mètric de Sistema, i els contes, residu líric i crític de Quadrivi. És evident que la pauta sistemàtica de 1930 té ja un ordre més perfecte que els paral·lelismes de 1925 i el decàleg és esboç de 1920. Repetim-ho novament: qui vulgui, però, fer-se càrrec complet de tot el pla sistemàtic, ha de llegir el conjunt analític dels articles, en lloc d'acceptar, prescindint d'aquelles, les síntesis o abreviatures que fornim de tant en tant per a guia dels que no ho entenen. El nucli sistemàtic és una cosa clara, breu, nítida, cenyida. El pla dels sistemes, però, és una estesa caòtica, vehement, barrejada, turbulenta. No ens adrecem, mai, a la gent que no pugui entendre-ho; parlem, i res més, als literats que puguin comprendre'ns. Els lectors superficials i passavolants no ens interessen. El Sistema no pot ésser entès pel primer transeünt que s'hi fixi, ni molt menys.

Fisiologia, expressió, psicologia, com a conceptes de Trivi, al davant del Quadrivi, però, en el fons, resultància d'ell, consideren tres punts sistemàtics des d'un punt de mira imaginatiu, i en un estadi d'alt lirisme. Volem anul·lar la forma artística de l'obra verbal convertint-la en un residu lògic, segons Sistema, de la lingüística situada, per partit pres sistemàtic, entre el pla psicològic líric i el pla fisiològic líric. D'aquesta manera, la vertebració dels quatre conceptes de Quadrivi, neta ja de tota adherència no literària, i per tant impurament anti-lírica, se'ns resol tota sola. Ens interessa d'obtenir, per tots els mitjans imaginatius, la creació d'un procés

rítmic exacte, amb vistes a la formació, per damunt del concepte de prosa, de la més severa gradació sil·làbica, prescindint, si cal, de tota mena de gramaticalismes rutinaris. La llengua, a través del Sistema, no admet més convencions que les imposades pel Ritme, sobirà absolut del verb i a honor del qual la poesia fa la festa. No partim del ritme per a trobar les coses, sinó d'aquestes per a trobar les lleis rítmiques essencials.

A. ESCLASANS

EL SEPULCRE

(DE GIOVANNI PASCOLI)

AH! deixau el sepulcre a les càries
rosegant fins el nom de qui hi jau;
sota el vel de creixents parietàries
hi resti sols... PAU.

Que es retorcin plegats i s'embullin
amb l'aritja el selvàtic brancam
de llambrusques, i els vents caramullin,
ja sec, el fullam.

Prou que un dia vindrà... i aquell dia
quin estrall eixarmar l'abundô
de lianes! Quins vols de follia
el blanc papalló!

Mes deixau aquella eura! És florida
als capcims; que floreixi, fidel...
i a l'Octubre l'abella, atuïda,
en xucli la mel.

Oh! que resti als dos braços penjada
de la pedra ennegrida ja arreu...
No fa nosa! Deixeu-la abraçada,
encara, a la creu!

MARIA-ANTÓNIA SALVA, trad.

MATEU OBRADOR BENNÀSSER

(ESBOÇ BIOGRÀFIC)

SENYORES,

SENYORS.

AL rebre l'amatent escomesa de venir a parlar-vos d'En Mateu Obrador, un impuls negatiu es revoltà sobtadament dins el meu esperit, conscient de les meves frívols forces, i per altra part de la magnitud del tema. Però al cap de poc la vostra gentilesa i el prestigi d'aquell nom gosaren vèncer els escrúpols amb un manament incontrastable. I heus aquí per què estic ara entre vosaltres i la fretura que sent d'encomanar-me a vostra benvolença.

¿Qui de vosaltres no serva amb mi una devoció amorosida vers el nostre Obrador, mestre del bon gust i de la gràcia racial, mallorquí de soca a rel, patriota fervent, propulsor formidable de la renaixença a Mallorca? Plau-me, amics, proclamar-ho així en ocasió tan solemnia com aquesta, ran del bressol de la seva naixença. Però també m'escau dir que, amb tot, no és conegut ni honorat com cal als seus mèrits. La personalitat literària de N'Obrador resta encara mig esfumada en la penombra, amb tots els caires diversos que la completen i arrodoneixen, de periodista capdal, de poeta elegant i inspirat, de pedagog singular, d'arqueòleg intel·ligent, de bibliòfil acuradíssim, de lul·lista eminent, emparades aqueixes qualitats per un gust senyorívol i exquisit que deixava un rastre de distinció aristocràtica en tot ço que tocava.

Sí, el mèrit major que la posteritat assenyalarà a N'Obrador, a més de la vasta i diversa cultura, ha d'ésser el d'haver reportat un llenguatge tan autènticament de l'agre de la terra que, tot allunyant-se en un just medi del plebeisme rural, tan agradós a un nombre ja reduït d'escriptors, es manté equidistant de l'encarca-

rament de certs literats, tan inassequible al poble mitjanament docte. Tot en N'Obrador era ponderació, noblesa, harmonia, emoció, encant, grandesa virgiliana. Tot era pur i transparent amb l'emoció d'una cançó d'Alceste, amb tota la intensitat lluminosa de nostra mar mediterrània, capaç d'arribar al cor, ara mallorquí ara català, cativant-lo. La seva ploma colorava nostra llengua, donant-li una riquesa verbal, una plasticitat de formes inimitables. N'Obrador era un mestre del verb, un artista excel·lent. Els escriptors qui, per bona avinentesa, reteren homenatge a la memòria del vostre fill il·lustre, tots se dolien, amb massa raó, que entre l'eixam feixugós de llibres que, seguit seguit, surten de les impremtes per reblir aviat els espais buits de les llibreries, ni un parlàs de la seva vida i obra literària. I és que la història té oblits i preferències torbadores. Amb tot, el vostre meritíssim conciutadà no tenia biògraf, i el seu nom es retreia circumstancialment dins treballs de més o menys extensió. Tanmateix, emperò, no gosaven satisfer ni les exigències d'aqueixa branca de la història literària que s'anomena biografia, ni manco les dels molts de devots qui encara serveixen per N'Obrador un culte callat, però fervent. I no és que l'obra no sia bella, ni l'home capaç de temptar la curiositat de l'historiador a omplir semblant llacuna.

Cert, la seva vida, presa en conjunt, és deserta d'esdeveniments anecdòtics. Més tost és abundosa en fluctuacions de caràcter, que corsecaren en flor unes disposicions nadiues poc comunes per l'exercici del magisteri i el conreu de les lletres pàtries. I és de veure com tota ella, des del començ, restà votada a aquestes dues amors amb tota simplicitat, però d'una manera superior. Una partida d'atzars revelaren abastament les possibilitats magnífiques de la seva ànima, però que no atenyeren el seu total desplegament, ni donaren el fruit retent que es podia esperar.

La vida de N'Obrador és una de les més dissortadament malaguanyades. Proust l'hauria inclosa en la categoria *des hommes gâtés*. I no seria inverosímil dir que mai no es prengué un dia per organitzar la vanitat de cap ensomni, com no fos el de morir al mateix lloc on nasqué. N'Obrador, a semblança d'En Larra, no tengué la pruija de la immortalitat, tan cobejada dels mortals.

Els fets més culminants podrien recitar-se en un parell de retxes. Acabats els estudis de primera i segona ensenyança, i encara els universitaris, amb lluïment, guanyant-se l'afecte dels professors, regentà un col·legi, que prest mereixia la simpatia de molts de pares.

Quan assolí un gran prestigi, el deixava per l'*Escola Mercantil*, que després d'una actuació relativament curta veia tancar-se les portes. Llavors N'Obrador es trobà sol; per sortir d'una situació tan crua acceptava el nomenament d'oficial de Finances a la Delegació de Barcelona. De dins aqueix mecanisme burocràtic el treia l'Arxiduc Lluís Salvador, per fer-lo preceptor dels seus fillols. Però cançat N'Obrador de giravoltar a l'inconstància de S. A., que l'arrossegà a córrer món, arribava per fi a Mallorca, llatzerat el cor de cruels desenganys, morint—encobeït per la caloreta filial i a un reconet de pau que la sort, tan severa amb ell, avariciosament li havia negat,—a l'arxiu de la Diputació Provincial de Balears. D'allà, on satisfet començava a planejar grans empreses per l'endemà auriolat d'il·lusions juvenívols, tot normalitzant les tasques d'erudit, al paréixer dins una orientació resoltament definida, contemplà la mort quan s'acostava, tot apressant-se a rompre el vas trencadís de la seva preciosa existència. Certament, fou aqueixa una pèrdua irreparable per Mallorca!

Per establir la biografia seva passam bona fretura de documents. No coneixem més que una dotzena de lletres del bon temps d'estudiant. Tot furgant en els escrits, vergonyosament encara dispersos, amb penes trobaríem un parell de fulles contenint la plena confessió de l'home. No obstant, n'hi ha abastament per traçar la silueta de l'home moral, o millor de l'escriptor encativador.

Tenc per mi que, quan la família o bé els amics, en un home-natge cordial, es resolguin a estampar la correspondència del gran lul·lista i arqueòleg que ara festejam, la nostra història literària hi ha de guanyar no poc. Cert, de plànyer és que a Mallorca manqui la pruija, que sempre captingué als francesos, de publicar les lletres dels grans homes. Així, les boires i els enigmes que colguen llurs vides s'esvaeixen, emparant-les d'ésser falsejades en treballs lluits i apologètics, com els que s'estilen en les declaracions oficials de fills il·lustres. De tot això en són culpables, moltes vegades, els es-crúpols d'un foll amor filial, i altres la fretura d'un amic qui, a l'endemà de la mort arreplegi els escrits, singularment els inèdits, i els publiqui en un o més volums pòstums. Les "Memòries" ordinàriament són documents voluntaris, escrits amb vistes al públic. No així les cartes: depositàries dels moments en què l'autor consignà el seu viure, ingènuament, on, malgrat s'afanyi en tornar rígids els plecs de la seva actitud, no és tant aquell afany que no se n'escorrin alguns dels dits que els atesen, obrint-ne portellons pels

quals la curiositat s'endinsa en la intimitat. ¡Quina llàstima que en restin poques, de lletres conegudes de N'Obrador, tan plaents de llegir, folgades d'una llibertat d'abandonament, animades per un ingeni de seducció, per una gràcia de facilitat que bé rescabalen la absència de fets ixents passionals!

Amics, jo no sé si el vostre fill il·lustre *de dret* dona ja el nom a un dels carrers d'aqueixa garrida i polent ciutat, ni si vosaltres vos haveu avençat amb el vostre acord al de l'Ajuntament col·locant el retrat de N'Obrador en una de les parets d'aqueix nou casal, però sí puc dir que ningú fins ara—record en aqueix punt la iniciativa molt fragmentària d'En Francesc Matheu en la *Lectura Popular*—s'ha preocupat de recollir piadosament, dins un o més volums, l'obra multiforme i dispersa del fill que honora Felanitx, el seu bressol. Heus aquí una idea que somet el vostre patriotisme i encoman, encaridament, als vostres lloables afanys de cultura.

Tal volta pertoquí a la nostra generació, a guisa de missió especial, la tasca filial i benedictina d'acoplar, sistematitzar i donar a llum la rica herència espiritual que, tan magníficament com pròdiga, ens llegà l'avantpassada, per tal d'usufructuar-la, acréixer-la discretament i lliurar-la de la pèrdua, total o parcial. De totes maneres agafem de mà a mà la falla simbòlica encesa, enllumenant, ben alta, els temps que vivim, en un gest permanent de fidelitat.

I ara, amics, després de breu disgressió i tornant a N'Obrador, planyem-nos d'haver d'ofrenar els pocs detalls biogràfics encabits dins l'anàlisi i la història dels seus escrits. Planyem-nos de no poder emprar, a mida del meu gust, aquella crítica natural mig sàvia mig arriscada que tant es complau de sometre els homes excel·lents a l'imperi necessari de les circumstàncies exteriors, de nissaga, ambient, moments culminants, tot reviscolant-los novellament, formant tota una literatura de documentació. Despertem en nosaltres el viu desig de tenir i conèixer l'obra de N'Obrador, que és tota mesella de naturitat, de saviesa, un poc amarada de tristesa pensativa, font de bellesa; d'aqueixa poesia que envolta candorosament els monuments del passat.

Parlant d'Alfred de Vigny, algú l'anomenà escriptor de pedra, per la fragilitat de la seva obra, qui no té la solidesa del granit ni l'esclat vivent del marbre. No obstant, un escultor tan notable com Rodin se n'agradà de plasmar en la pedra les millors concepcions de la seva fantasia creadora, i amb ella l'Edat mitjana bastia les grans catedrals gòtiques, que el temps frega al seu pas, pati-

nant-les, com si volgués olorar la fragància esbravada d'una flor mústia. Aqueixa mateixa comparança no desdiria de N'Obrador.

Deixau, doncs, que a la calor confident d'una conversa, sense torturaments retòrics de cap casta, vos parli del fill benemèrit que avui tan festívolment hostatjau en aqueix clos. Bé s'ho mereix, tot això i altre tant, l'home bo, modestíssim i treballador, atupat, com altre Enees, pels vents de la dissort. Ben just és aqueix home-natge pòstum, organitzat gentilment per aqueixa simpàtica societat. Perdonau que la meua pobre veu n'hagi d'ésser l'herald d'armes i que la seva estridència, com la del cantor Lycides de les èglogues virgilianes, gosi desentonar dins el cant harmoniós dels cignes que m'han de seguir en aqueix cicle de conferències: *sed argutos inter strepere anser olores*.

En Mateu Obrador nasqué en aqueixa ciutat de Felanitx el 14 d'Octubre de l'any 1852, a les dotze hores de la nit, a la plaça de la Font (1). Algú ha dit que al carrer de la Caritat i a la casa dels Rossells. Sos pares, D. Bernat i D.ª Esperança. L'endemà de la naixença era batiat per l'Econom Mossèn Nadal Cabrer. Les Muses degueren vetlar amorívolment el bressol del minyó engarlandant-lo amb flors i baccar, herba que allunya tot malefici. El seu mestre de primeres lletres havia nom Antoni Martorell Llodrà. ¿Quina fou la infància de N'Obrador? Dels nous primers anys passats a la ciutat nadiua no n'ha romasa memòria apenes en els amics qui convisqueren amb ell. Preguntats alguns, ne serveix una impressió vaga i de conjunt: de que era ben estudiós, que ben aviat es donà a conèixer com a glosador primerenc, que compongué, fins i tot, una peça teatral, *La Vuelta del Cautivo*, i que mai el seu nom s'esborrà del "Libre d'or" on per estímul, ensems que premi, el mestre anotava els deixebles més sobreixents. És de plànyer que no s'entretengués a redactar un quadern on encomenàs els records de la infantesa, com ho feren, entre altres, Musset en *La Confession d'un enfant du siècle* o bé Mistral en *Moun espelido*. La

(1) En la Villa de Felanitx, Provincia de las Baleares, a los quince Octubre de mil ochocientos cincuenta y dos, yo, el infrascrito Economo en la Parroquia de S. Miguel, bautizé solemnemente un niño nacido el día antecedente a las doce de la noche en la plaza de la Fuente, hijo legítimo de don Bernardo Obrador y de D.ª Esperanza Bennaser consortes naturales y vecinos de esta Parroquia; siendo sus abuelos paternos D. Mateo y D.ª Coloma Maymó consortes; los maternos D. Pedro Onofre y doña Esperanza Prohens, consortes todos de Felanitx. Mateo, José, Calisto.

Fueron padrinos D. Pedro Ignacio Obrador y D.ª Coloma Maymó casados de esta, a quienes advertí el parentesco y demás obligaciones que habían contraído. Y para que conste lo firmo a los dichos días, mes y año.—Nadal Cabrer, Economo.

El quadern 168 de *Lectura Popular* publicat per *Il·lustració Catalana* i dedicat n'Obrador fixa la dada del naixement en 1853.

lectura d'aquelles *Memòries d'un estudiant pagès* (1) que més envant escrivia "amb un ram d'enyorança, però dolça, una mitja rialla a sa boca i un glop de tristesa a s'esperit" que foren els trets característics de la seva ànima d'escriptor, ens fan desitjar encara més unes memòries autobiogràfiques, que per la forma i el fons havien d'ésser delicioses. Permeteu-me, amics, que cedint a les suggestions d'una il·lusió meva, sinó voleu a un instint inconscient, hi vegi dibuixades en aquella narració incompleta, al manco en les retxes generals, la silueta infantívola de N'Obrador, qui al redactar-la, confessava sentir "com un nuu estret a sa boca des cor, i he de fer uns quants alens grossos i vessar un parei de llàgrimes, que no creureu lo que m'espaien." Així manifestada, per endavant, la meua imparcialitat i escrupulositat històrica en aqueix cas, per descàrrec meu, traslladaré aquí alguns fragments, frescs per la rosada matinal d'una vida desclosa, mirant tota a la bondat i bellesa.

"Jo me'n record encara,—escriu ell,—com si ho hagués somiat, d'ara fa deu o dotze anys que era un atlotet pagès que mai havia duit clenxa xapada, ni guants, ni calçat negre en no ésser diumenges i festes.

Comellars i aucells i garrigues m'agradaven més que viles, ni festes, ni escoles... Es meus amics eren es pastors i missatges; es meus jocs, tots aquells propis d'un atlot foraviler; sa meua ambició, posar mà a uns quants nius de tórtera i de rossinyol; es meus sòmits, una gàbia enganadora que havia tibada; ses meves penes, un moix que m'havia morta una mètlera de bec groc... Aquella vida era un cel sense un nigulet ni una boireta, un sementer de blat sense un alè d'oratge, una mar sense ones ni embats, com una bassa d'oli; tot goig, tot quietud, tot bell, tot auba".

ANTONI PONS

(Continuarà)

(1) Museo Balear (1877, 296-333).

EL LLADRE

ES moria, era un cas desesperat i trist; Ben Alí es moria sense que pogués precisar-se la seva malaltia, sense que ell li donés importància i sense que ningú del món s'interessàs per ell. Tenia uns trenta anys ben complits, però tal volta n'aparentava menys a causa del seu rostre barbamec i eixut, i el seu cos petit, escardalenc i malaltís. El seu nas aguileny pareixia de cera i en les profundes i obscures conques dels ulls brillaven unes pupil·les aquoses, els resplendors de les quals eren com llums que s'extingien.

Cobria el seu cap amb uns pellingots que feien de turbant, d'entre els quals sortien blens gruixuts de negres i greixosos cabells, i vestia el seu cos amb un gros capot de soldat francès, descolorit i ple de forats, que mostraven la seva carn morena i bruta, i en el que a manca de botons hi havia uns cordills per subjectar-se'l, molts dels quals duia sense fermar per peresa. Una grossa corda li feia de cinturó, i els seus peus feia molt temps que no calçaven babutxes, ni s'enteraven mai de cap altra classe de calçat. Aquell fantasma errant era un germà nostre.

Caminava poc a poc i encorbat i ja feia temps que la seva misèria havia arribat a tal extrem que es veia obligar a demanar almoina pels camins. Deu ésser horrible això de demanar almoina a l'edat en què l'home està, o deu estar, més ple de força i de vida.

Des de que quedà inútil pel treball la seva malaltia havia fet progressos extraordinaris i minvava fins a un extrem inverosímil el pes del seu cos. Es passava dies sencers assegut sota un arbre amb el cap recolzat al tronc; d'aquesta manera, completament in mòbil, i escoltant el debils batecs del seu cor, es quedava mirant la mar, per on pareixia que anava a arribar-li la felicitat o anava a marxar el seu esperit al Paradís, com una d'aquelles veles blanques que desapareixien a l'horitzó.

Tot li era indiferent, no tenia cap esperança i en res pensava.

Les paraules *viure* i *morir* tenien per ell la mateixa valor, i tal volta albirava en la darrera com una redempció de tots els seus dolors.

De la seva dona i els seus fills ja feia temps que res no en sabia; havien desaparegut en el Marroc sanguinari i misteriós i segurament el creien mort. La fam, la fam negra i crudel, que l'aturmentava amb els seus despietats suplicis i li donava aparences de malalt, i la febre, li feien veure visions horribles, de les quals es despertava pres d'una espantosa tremolor.

Una vegada es cregué mort en ple desert, sota un cel ennuvolat i roig, en el que tremolaven els raigs de sol, i del qual queia en pluja macabra d'algun astre un esbart de voltors que li anaven a picatejar feroçment les entranyes. Fou horrible allò. En una altra ocasió es sentí de dalt d'una muntanya a dins un abisme negre i profundíssim, en el que la respiració es feia impossible, i no arribava mai al fons. A les crestes de les muntanyes veïnes, que s'alçaven com ganivets sagnants, s'escoltava el soroll d'unes rialles infernals, com si estiguessin poblades per bruixes que haguessin entregat llur cor per paga d'entrada a l'esgarrafós espectacle. Els seus pesats somnis el deixaven sense sang a les venes i l'anaven debilitant més i més; eren grans bots cap a la mort, en la que tan freqüentment pensava.

A Alger el ficaren una vegada a la presó els gendarmes sense que mai arribés a saber el delicte que havia comès; recordava amb horror la seva estada en aquell lloc, malgrat que en aquells dies no li faltà el menjar a l'hora exacta. Era estrany el record que servava de la seva presó; li pareixia que s'havia convertit en ca, un ca martiritzat per plaer, que s'agenollava i arrossegava per terra per besar les mans que el colpien. I com reien al veure'l pel sòl! Ah, quina infàmia! Quins dies aquells! No, no; aquella privació de llibertat en mans d'aquells botxins que s'embriagaven amb la dolor aliena, fou el major càstig que sofrí en la seva vida. Quina seria la seva culpa que mai no acabava de sofrir per ella? Maleït Alger!

De vegades contemplava l'esplèndida ciutat als seus peus des d'un mont immediat i li enviava la seva espantosa maledicció, mentre aixecava el puny, tancat nerviosament, damunt el seu cap. Somniava allavors que la destruïa una pluja de foc exterminador, com aquelles de què parlaven els llibres sagrats. Allà, a la ciutat odiada, s'havia incubat la seva dissort; mentre tingué forces per

treballar va poder menjar, però sols menjar, i no sempre; però quan se li estroncaren amb un treball feixuc i superior a la resistència humana, l'engegaren com a un insecte inútil i molest que s'aixafa amb el peu. A tot pogué resignar-se; Al·lah li donà forces inconcebibles per resistir, però guardava al fons del seu cor aquell odi que era la seva passió més gran, i tal vegada única, el fel de la qual era per tots els qui habitaven la ciutat maleïda, dominada per l'engreït estranger.

Ja feia unes setmanes que vivia pels voltants d'El-Biar, captant mentre lluià el sol i robant alguna fruita de nit, però hi hagué dies en què no li donà resultat ni una cosa ni l'altra, degut sens dubte a la pèrdua de voluntat, o a la manca de forces per a moure's.

Era El-Biar un poblet europeu, arreglat i net, situat entre muntanyes, entre jardins i xalets, amb formoses vistes sobre valls i la mar; gaudia d'un clima privilegiat i en el poble o en els seus voltants tenien la seva caseta tots els veïns d'Alger amb fortuna que els ho permetés.

No és en els barris dels afavorits per la sort on és més fàcil l'almoïna, ni on puguin trobar, sense grans treballs un asil els desheretats. Molt al contrari, la separació entre els poderosos i els humils és molt major, i els arbres i les plantes plenes de flors amaguen el pas vacil·lant de la misèria del camí, ple de pols, de sol i de cans amenaçadors.

En El-Biar, demés dels gendarmes, calia que fugís Ben Ali d'aquests cans que es multiplicaven extraordinàriament per totes parts, i pareixien olorar en ell un enemic o llarga distància i, encara, sense veure'l. Les gents eren de cor dur i no pareixien advertir la seva presència quan gosava acostar-se a elles. Tanmateix, malgrat l'hostilitat del país, havia embarrancat en El-Biar i se li feia difícil deixar els seus entorns. En més d'una ocasió l'apedregaren els joves, i en guardava el seu cos petjades sagnants que no volien cicatritzar, però una força incomprensible el subjectava en aquells llocs.

El secret, tal vegada, que el retenia en aquell poble era que havia descobert un taronger, el fruit daurat del qual era d'una dolçor que feia extremir tot el seu ésser de felicitat; més d'una vegada, a les primeres hores de l'alba, quan el somni era profund per totes parts, havia botat les tàpies d'aquest jardí i havia gaudit moments de goig amb el fruit deliciós. Encara que semblí estrany,

sols feia això els dies desgraciats, quan no havia pogut aconseguir ni un mal rosegó de pa per portar-se a la boca; era llavors, a les hores en què la fam era major i més imperiosa, quan el fruit preciós atenyia el seu incalculable valor. Per conseguir-lo es quedava durant la nit amagat dins un clot, en el que s'adormia fins poc abans de clarejar el dia; llavors amb pas sigil·lós cercava els descrostats de la tàpia que li servien per posar els peus. Era relativament fàcil el salt. Un pic al jardí, anava endinsant-se més acalat que de costum, i molt poc a poc, pels caminois coberts de fullatge, que semblava posat a posta per amagar-lo, i arribava als cobdiats tarongers, que en la penombra amagaven el fruit meravellós entre el vellut de les seves fulles perfumades.

Collia una taronja, la que li semblava que tenia la pell més fina, i la reblania amb els dits; quan quedava com una pilota de la qual hagués fuit l'aire, la mossegava; feia un forat a la pell, llevant-ne un trosset petit, i per ell sortia el suc a l'expressar el fruit, com si fos un pit al que la seva boca s'aferrava. La terra i els cels pareixien il·luminar-se al passar tanta dolçor per la seva gargamella. Primer una i després l'altra, arribava a menjar-se'n més de vint. Les pellerofes de les primeres les guardava en les profundes butxaques del seu capot, però com que no hi cabien totes, al cap d'una estona amagava les darreres entre les herbes o feia clots per enterrar-les. Quan ja clarejava massa, no perquè n'estigués tip, tornava a botar la tàpia i caminava de pressa cap al poble, i notava tal lleugeresa en el cos que el feia riure, pensant que semblava que tenia ales als peus.

Portava dos dies sense menjar i havia perdut les poques forces que li quedaven; encara, per major dissort, li calgué lluitar amb un ca, al qual disputà l'aliment, sortint vençut, mossegat i feta bocins la part sana del capot. Li fou precis d'abandonar l'empresa perquè els amos del ca l'empregueren a pedrades contra ell; el seu cos havia quedat assenyalat per totes parts; veia la sang que corria pels seus membres i no es donava compte d'on eren les ferides, a les quals restava aferrat el seu capot, que ja ni tal nom mereixia. Era un dolor general que es mesclava a un gran desig de desaparèixer del món.

Caminava amb dificultat, tremolava i, tanmateix, estava resignat a sofrir fins a la fi tot el que està escrit en el llibre del Destí i res, ni ningú, pot canviar. Per primera vegada es posà a fer consideracions sobre la seva vida. Per ell viure era travessar un

camp ple d'espinals i sense horitzons; quan cessaven els espinals, venien les arestes tallants de les muntanyes rocoses, a les que li calia pujar amb una càrrega dolorosa, que se li feia més i més feixuga per moments. Constantment estava caient, en el seu incessant vagar sense objecte, sense orientació, i malgrat el sofriment que l'inutilitzava, seguia caminant sense exhalar una queixa, empès per la força fatal que l'havia llençat al món. Era una ruïna humana, sense dret ni al pa que menjava; estava tan sol a la terra que no tenia ni l'amistat d'un ca; ningú no l'estimava, i per dissort seva no inspirava ni compassió. En uns dies d'engúnia restà sense família, sense saber què fou d'ella; tot a la terra estava en contra seu, però ell seguia l'horrible marxa, com un penyal insensible i indiferent que roda cap el negre abisme de l'inconegut.

La fatalitat el menà a l'hort amable de les taronges dolces, i per bé que no podia moure's, la fam, amb el seu semblant de desesperació, li donà forces per botar la paret. Feia poc que havia enfosquit i encara quedaven a Occident les terenyines del carmí encès, dins les clarianes dels quals brillaven els primers estels; la tebior de l'ambient era agradable. Morts els ressons del dia, sols se sentien els lladrucs dels cans, que es responien de tant en quant d'un hort a l'altre. A l'amollar-se entre el brancatge produí sense adonar-se'n més renou que altres vegades i alarmà un ca que mai no havia donat senyals de la seva existència; restà, en vista d'això, parat un moment, contenint la respiració i maleint el seu procedir imprudent. Seria difícil d'amidar el temps que estigué d'aquesta manera. Quan es feu, de bell nou, el silenci i tot semblava lliurar-se al somni, gosà d'avançar i arribà fins als primers arbres del saborós fruit alieni; aquesta vegada devorà la primera taronja amb la seva pell, impulsat per un escruiximent que no havia sentit mai; amb la segona feu el mateix i amb la tercera, després...

Sonaren dos trets quasi al mateix temps, va veure la llum del foc entre els arbres i el bot d'un ca lladrant entre les branques; rodolà el tro per les valls profundes i es perdé en la llunyania.

Res; ni un crit.

Darrera el ca va aparéixer un home avençant cautelosament, mentre treia les càpsules descarregades del seu fusell; l'animal arribà al cos inanimat de Ben Alí i l'ensumà, sense deixar de lladrar, i allavors alçà el cap començant uns aïcs llòbregos i perllongats que feren com estilets el silenci august de la nit serena i constel·lada.

A l'arribar l'home a la vora del mendicant que jeia en un bassiot de sang que encara anava augmentant, empenyé amb el peu aquella massa de pellingots i de carn, s'acotà per veure-la millor, i digué allavors amb veu ronca i plena de satisfacció:

—Ja te n'has duit a la fi el teu merescut, lladre. No en tenia poques de ganes d'agafar-te. Em sembla que amb el que t'he donat ja en tindràs prou i no hi tornaràs més.

S'acalà de nou per enterar-se de si encara respirava i tirà una pedra al ca perquè acabés amb els seus aïcs; era home de bona punteria perquè la bèstia fugí queixant-se agudament.

Hi hagué un moment de silenci.

L'home s'endreçà de terra i després de donar amb el peu un altre cop al cos exànim, se n'anà cap a la casa, d'on sonà l'es-trepit d'una porta tancada violentament.

Anà avançant en son reialme d'estels l'esplèndida nit africana.

Els primers raigs de sol pogueren veure el cadàver del des-graciat moro, junt als arbres que li regalaren el seu paladar amb el suc deliciós dels seus estoigs d'or; pareixia impossible que aquell cos tan raquític contengués tanta sang; s'havia format un rajolí negre que rodejava la soca d'un vell taronger i havia tenyit les fulles d'unes plantes silvestres. Pareixia, també, com si l'arbre s'hagués volgut cobrar amb la seva sang els fruits que havia ofert a aquell ésser menyspreuat per tots els humans. Havia pagat bé l'infeliç!

Era el seu destí que ningú no li perdonàs el greu pecat d'haver vingut al món; restà satisfet l'amo del jardí amb la seva justícia i satisfet l'arbre amb el suc preciós que li tornaven.

En el rostre pàl·lid de Ben Ali no es reflectia la dolor que l'acompanyà tota la seva vida; al contrari, el seu visatge era de plaer, com si estigués encara paladejant el bes ensucrat de la darrera taronja.

Cessà el sofriment. Havia entrat al Paradís.

A migdia seguia el cadàver en el mateix lloc i un gran nombre de mosques i altres insectes li tapaven la cara, les mans, les cames, els peus i la part del cos que descobrien els estrips del trist capot.

Començava a pagar l'últim tribut terrenal.

* * *

Vaig mirar el periòdics de la ciutat per veure com donaven

la notícia de la mort del moro, però no vaig poder trobar res. Per si la meva poca traça no em permetia trobar allò que cercava, ho vaig demanar a l'amo del cafè on anava les tardes, i aquest, que era un francès robust i de color sà, em mirà sorprès i em digué:

—La mort d'un moro...! Com voleu que porti el diari semblant notícia? Què se'ns en dona a nosaltres?

Vaig romandre un poc avergonyit, pensant que jo també era moro, i li vaig respondre:

—És un home com qualsevol altre; es tracta d'un crim...

—Això és quelcom sense importància que pot ocórrer tots els dies. Un lladre que robà i li donaren el que cercava. Què volieu, vos?

No vaig voler començar una discussió, en la que segurament no hauríem arribat a entendre'ns.

Després d'això, sempre que he arribat a la ciutat d'Alger pels seus ben cuidats camins, m'ha paregut veure la imatge de Ben Ali, encorbat i malmès, amb els seus ulls suplicants.

DANIEL MARTÍNEZ - FERRANDO

EL MOMENT QUE PASSA

EFICÀCIA DE CONJUNT

RECORDEM en el dia d'avui aquelles paraules que anys enrera ens haguè d'escriure En Miquel S. Oliver: "A Mallorca no li falten individualitats dins tots els ordres de la vida que l'enalteixen i honoren; lo que li falta es *eficàcia de conjunt*." Admirable concreció de la causa de tots els nostres defectes i de totes les nostres limitacions.

Miquel S. Oliver, com tot aquell que a distància jutja persones i coses que coneix bé, plantejava agudament i certerament amb les seves paraules tot el problema del nostre passat, del nostre present i, tal volta, del nostre pervindre.

Recordem en confirmació d'aquest afany d'individualisme, d'aquesta incapacitat nostra per l'exercici d'una obra col·lectiva, l'existència, encara avui, després d'alguns anys de mort l'il·lustre coterrani sota el nom del qual s'aplegà, d'un grup nombrós i distingit esforçat en subsistir per retre culte quasi idolàtric a l'ombra venerable d'una figura ja entrada dins les pàgines, comuns a tots, de la història.

Recordem l'existència, dins un altre ordre d'idees, de tantes societats culturals nodrides, més o menys, dels mateixos elements, l'heterogènia subsistència de les quals no pareix tenir altra finalitat que la de destorbar-se mútuament i privar-se, les unes a les altres, dels mitjans de vida.

Recordem tantes i tantes societats esportives de vida raquítica i estèril; tantes i tantes revistes aparegudes i per aparéixer; tants de nuclis socials diferenciats fins a l'absurd per uns tronats prejudicis hereditaris; tants de nuclis professionals diferenciats els uns dels altres; tants d'homes, més o menys il·lustres, encastellats dins les seves respectives torres de vori...

UNA NOVA ESCOLA DE L'AMISTAT

A l'enfront d'aquest estat de coses, celebrem l'aparició a casa nostra de la nova escola de l'amistat i de la col·lectiva aproxi-

mació que representa el "Rotary Club". Aquesta reunió setmanal, a l'entorn de la mateixa taula, d'elements treballadors diferents pot, a l'ensem que fomentar els ideals propis del rotarisme, arribar a ésser el vehicle creador d'una nova i fins ara desconeguda doctrina de la mútua comprensió i de l'eficàcia del treball de conjunt.

EL "CÍRCULO MALLORQUÍN"

Si predicam la necessitat de crear una eficàcia de conjunt, que actualment no tenim, sense deixar de concedir la principal valor als factors espirituals, no ens oblidem, per això, de donar tota la seva valor als factors materials. I dins d'aquests no deixem de lloar els esforços que actualment es fan per salvar de la mort el "Círculo Mallorquín".

L'actual edifici d'aquesta societat és una de les poques obres fetes per l'actual generació que podrem presentar a les generacions venidores sense por que ens titllin d'avars i provincians. És, no cal dir-ho, per tant, un dels llocs materials més indicats perquè aquella eficàcia de conjunt desenrotllàs les seves activitats. I hom, il·lús i optimista sempre malgrat tot, pensa que arribarà un dia que de sis a vuit de la nit tota la vida social i cultural de la nostra ciutat cobrarà vida i moviment dius aquells salons, víctimes també de prejudicis i antigalles, i que a l'edifici se li infondrà una ànima que avui dia no té.

FIVE O'CLOCK TEA

Coincidint amb l'arribada dels tords, començaran prompte a arribar estrangers de tota mena. Pintoresc espectacle el d'aquestes parelles que posen en els nostres carrers una nota d'exotisme colonial i que ens fan oblidar de vegades que Palma sia Palma i nosaltres siguem nosaltres. Prest els hotels de la nostra Riviera s'ompliran de gent de tot pelatge i a l'exotisme dels hostes s'unirà l'exotisme de les músiques i de les festes.

També aquí, en qüestions de turisme, seria d'una gran valor l'eficàcia de conjunt, la col·laboració de tots a l'obra que avui, amb tant d'amor, fa el "Fomento del Turismo". L'eficàcia de conjunt ens permetria de conservar i destacar les nostres especials característiques—els nostres mobles, els nostres vidres i ceràmica, els nostres palaus i les nostres masies—abans que tot s'esborri dins l'ombra d'una banalitat universal.

G. ROCA WARING

CALES SERENES

C ALES serenes que us dormiu als braços
d'una ampla pau i de penyals fidels.
Cales d'ensomni que seguïu els passos
de l'ocell blau que es perd enllà dels cels.

Mireu amb els ulls closos, com si lassos
fossin avui, d'un temps que eren rebels,
i en vostra ment guarniu cintes i llaços
de mil records heroics i antics anhels.

Cales amades, vostra vida és dolça
i us heu nodrit d'encís i límits d'or
—harmonia, domini i seny al cor.

Quan l'aigua us mou, vostra ànima s'espolsa.
Cales profundes de clarô i bellesa,
sigueu ma tomba un jorn i ma dolcesa.

JOSEP ARTIGUES-RIERA

Les roques sedimentàries i llurs microfòssils

ELS segles passats, que sentiren la fonda pruïja de tantes recerques científiques, semblaren indiferents, o potser no s'adonaren, de la trascendental importància que s'estergia en la complexa estratificació de les roques sedimentàries. Aleshores els petrògrafs se fixaren en les roques eruptives.

Fou, doncs, en els albors del nostre segle que es despertà una curiositat, més ben dit, un desig de profunditzar la mirada investigadora dins la roca i treure a la llum de la ciència els seus secrets. Així ens trobam tots els de la generació present assistint als començaments d'uns estudis que, a judicar per la rapidesa amb què s'han anat desplegant, han d'arribar a apassionar en gran manera tots els esperits qui fiten els seus ulls en els insondables misteris de l'estructura terràquia.

Pel camí que havien assenyalat els investigadors del segle XIX, Sorby, Murray, Renard, veim llançar-se una falange de naturalistes, entre els quals sobressurt la figura de M. L. Cayeux, professor del Col·legi de França, qui tan interessants publicacions ja du fetes sobre el particular. I d'aquesta manera, eixamplant sempre més l'obra analítica, hem vist l'any 1922, en el Congrés Geològic de Brusel·les, presentar-se comunicacions prou interessants que foren objecte del Tema VII.

Però assolits ja els coneixements més essencials pel que fa a l'estructura i a la història de les roques, és tot natural que hàgim arribat a estudiar ja més detingudament certs detalls de fons que no havien estat més que lleugerament esboçats en les èpoques de les primeres iniciacions. Em vull referir als microorganismes, qui tenen un rol tan important en la formació de les susdites roques, i dels quals ja se n'és fet un estudi sistemàtic que ens permet, de cada dia més, conèixer llurs condicions de vida i altres minúcies qui els afecten.

Entre ells, forçosament, havem de distingir els microfòssils, qui tan poderosament han atret l'atenció aquests darrers anys, i que tan nombrosos són avui els qui es dediquen al seu estudi. La seva bibliografia ens dóna una palesa conseqüència de l'interés que suscita i que va de cada dia en creixença. Segons ens diu Mr. Douville en una nota apareguda en les publicacions de la Societat Geològica de França, són més de cent cinquanta les persones que es dediquen a tal estudi a la gran república nordamericana. És aquest país l'únic que publica revistes especialitzades en aquesta índole de treballs.

Així la Standford University de Califòrnia publica el Butlletí Micropaleontològic. A Sharon (Mass.) Mr. Cushman ha fundat un Laboratori que es dedica exclusivament a l'estudi dels foraminífers vivents i fòssils, i publica amb intermitència uns fascicles que intitula "Contributions from Cushman Laboratory for Foraminiferal research". Per altra banda l'Associació dels "Petroleum geologists" hi sumarà pròximament una altra publicació.

Però l'increment que ha pres als Estats Units aquesta branca de la Geologia és degut a que els savis naturalistes d'aquell país han sabut trobar-li una aplicació pràctica traient-la d'aquesta manera del seu estament de ciència pura.

Alguns investigadors pogueren comprovar la utilitat dels esmentats fòssils per determinar els nivells geològics, i per tant aplicables a les investigacions dels jaciments petrolífers. Un treball molt interessant de Schuchert, encarregat d'una enquesta sobre el valor dels microfòssils en les correlacions subterrànies, ens revela l'estat actual d'aquests estudis als Estats Units de Nordamèrica.

Reconeguda, doncs, llur utilitat com a preciosa auxiliar en l'explotació d'aquesta font de riquesa, són nombrosíssimes les Companyies del Petrolí, que han instal·lat el seu Laboratori amb personal especialitzat, el qual, previ un reconeixement de la regió, examinen les mostres de pous i de sondeigs per llavors, una vegada les proves obtengudes, correlacionar els treballs i poder assenyalar o negar els punts susceptibles de contenir les capes del petroli. I segons ens diu l'esmentat Schuchert, hi ha laboratoris que ja han obtingut resultats meravellosos.

Per aquesta mena d'investigacions s'usen únicament els foraminífers. No cal, però, confondre amb els noms dels nivells geològics i amb les correlacions usades pels autors nordamericans els estrats pertanyents a determinades èpoques geològiques, caracteritzades per

una fauna i una flora típiques. És simplement per poder distingir d'una manera local les diferents capes d'una o varies èpoques geològiques, mitjançant els petits foraminífers que contenen i no emprats en estratigrafia. No obstant, alguns autors asseguren que amb ells poden distingir-se les grans divisions dels terrenys terciaris.

A la nostra Europa no trobam res que pugui comparar-s'hi, però són moltes les revistes científiques que insereixen treballs sobre aquests assumptes, d'autors molt coneguts.

Quelcom s'ha treballat a Espanya en aquest sentit. Repassant superficialment la bibliografia espanyola trobam el nom de Calderón, qui estudia els jaciments de foraminífers d'Andalusia, M. Cala i Sánchez sobre Diatomees de Morón, Azpeitia, E. Caballero, A. Truán, sobre Diatomees, F. Gómez Llueca estudia els Nummulites i demés foraminífers de reconegut valor estratigràfic, M. Jerónimo Barroso que s'ocupa dels Brioscaris.

Però els diferents estrats geològics de la nostra Mallorca són els que forneixen un dels més rics materials encara abscondits a les recerques dels petrografs. ¿No serà doncs ben de desitjar que recollim un poc d'aquest ambient dels intel·lectuals de fora per fer-ne ambient propi?

Mr. Fallot, que ens ha revelat tants de secrets geològics del nostre arxipèlag balear, i el nostre geòleg Darder, que hi ha consagrat tantes d'energies, esperen altres seguidors que venguin a ajudar en la tasca improba d'incorporar la nostra illa a les exploracions de la Ciència.

GUILLEM COLOM CASASNOVES

DEL ROSSELLO

NO tot han estat incendis al Rosselló. No tot han estat flamarades llarg a llarg de les Alberes.

Qualque llengua de foc de l'Esperit d'amor i d'harmonia hi ha bategat, tanmateix, radiosament inspiradora. Més d'una ànima selecta se n'és sentida il·luminada i vibrant. Recullim-ne a correuita les ressonances.

Primer de tot, esmentarem l'article triomfalment vindicador que firma el Sr. Bisbe de Perpinyà en el número que "L'Illustration" de París dedica al departament dels Pireneus Orientals. Lector, *tolle et lege!* Creuràs escoltar-hi la veu definitiva del gran Oliva, del gran Torras i Bages i del gran Campins reviscolats, i cada mot serà una nota balsàmica.

En el fascicle de la revista apologètica "La Paraula Cristiana" corresponent al mes d'Octubre—revista que el classicíssim canonge Cardó enlaira victoriosament com un gallaret daurat de la nau de Sant Pere—nostre amic Mossen Jampy, rector de Vinça, publica un acabat estudi crític sobre un poema català del segle XI, que sembla que anuncia el numen d'En Llull. És d'un catalanesc tot dringant d'occitanismes. Hom sospitaria que el monjo o el laic que el compongué havia conviscut amb els balaguerons de l'Ariège. Us deixa a la punta de la llengua la brava escalfor ranciosa d'un vi de mil anys. *I prior tempore potior jure.*

Voleu ara beure glop a glop tota l'ànima rossellonenca, tal com Déu, creador de cada *genius loci*, volgué caracteritzar-ne harmoniosament i distinta el fort i bell tarannà? Doncs no teniu més que llegir les faules de La Fontaine traduïdes pel geni de la rondalla que és Mossèn Casaponça, de Ceret. Una pura meravella, tal com sona.

No sortim de Ceret encara. El dia 16 de Juliol l'orfeó "Cagnigó" de Perpinyà hi assolí un èxit ben merescut. El seu director, En Marcet, és dels homes qui no fan soroll; el que fan però ho

fan ben fet. El *psallite sapienter* (cantau a ciència i consciència) del reial Profeta sembla ben bé la seva divisa. Fou a "Les Arenes" que cantà l'orfeó, sota els estels i un tall de lluna. Les dolces cançons de la terra volaven a besar els àngels a mig camí del cel. I quan ressonà la *Sardana de les monges*, d'En Morera, dançada per un estol d'orfeonistes i acompanyada de la Cobla, semblava que totes les graderies de la plaça de braus giravoltassin dins un vertigen d'universal delícia....

M'és plaent d'afegir que els orfeonistes s'havien aturat el matí a l'establiment termal de Voló (Boulou), i davant de la blanca capelleta havien cantat *L'aplec de l'ermita*, d'En Baró. Mossèn Angel Garriga, canonge de Lleida i autor exquisit de *Rectorals* hi celebrava la Santa Missa. El capellà de la casa hi prengué la paraula i el pobre Marcet, emocionat, plorava i somreia al mateix temps.

És de remarcar també el festival d'homenatge a Déodat de Séverac a l'estació termal d'Amèlia dels Banys. Tothom sap que l'autor de la *Suite de la Cerdagne* fou un compositor de l'estirpe genial de N'Albéniz. Els aires catalans li parlaren talment al cor que en vingué amorós. El Sr. Bisbe de Perpinyà retreu, en l'article més amunt esmentat, la dita del gran músic: "Jo donaria tot lo meu per l'honor d'haver compost la simple frase musical dels *Goigs de la Sang*". Val a dir, però, que el festival no respongué, ni de molt, als esforços del director de les masses corals d'Arles del Tech i de Prat de Molló, N'Enric Nadal. Hom mancà de cop d'ull pel que mira al lloc escollit i de mà dreta pel que respecta a organització i propaganda. Amèlia, a l'estiu, és un forn de Babilònia; la gent, però, no té bri dels companys de Daniel.

Per contra, donem molta d'importància a l'homenatge íntim que—promogut pels membres de la "Colla del Rosselló"—es reté, a Prades, al venerable filòsof En Lluís Prat, l'autor d'*Harmònie* i d'altres obres importants. En Prat viu com un ermità, com un estilista de la perfecció filosòfica xuclat en absolut per la llum de l'Ideal, en lletra majúscula. Hom—creient fins al moll dels ossos—experimenta davant ell l'alta pietat del Dant vis a vis d'Homèr i d'altres habitants dels Llims (1). Ningú més que ell no té viu el que Unamuno en diria el sentiment tràgic de la vida. I bé: En Prat voldria donar-li la mesura i el ritme olímpics de les es-

(1) Divina Comèdia, Cant IV, Infern.

trofes de Sòfocles. Caldria estudiar a fons aquesta noble figura d'ara i a l'ensems antiga com Sòcrates, que no té res que veure, doncs, ni amb Paul Valéry ni amb Xenius, refinadíssims catadors de licors estranyament ideals.

Per acabar, una bona nova de família. El dia 16 del passat Setembre acompanyàrem l'amic íntim Mossèn Bartomeu Barceló a Moncissac prop de Montalbà. Al concurs literari de "La Cloucado des Clastres", on foren invitats els poetes de totes les parles del migdia de França, li otorgaren el primer premi de poesia.

Fou una bella jornada. Mallorca i el Rosselló hi triomfaren de bracet i alçaren "La Coupo Santo" ansa per ansa.

A l'hora del convit arribà un telegrama d'En Joan Estelrich, l'ambaixador internacional de la nostra cultura. L'il·lustre Perbosch, que presidia, demanà una ovació pel jove humanista, home d'acció fortíssim que tots els felibres voldrien tenir sempre ben a prop.

Tenim entès que d'això vol parlar-ne ben aviat, ací mateix, el poeta amic, en fer el relat del seu encontre recent amb el mateix Estelrich, el formidable home qui fa feina i somriu, el fenomen més genialment irònic de l'Illa de la Calma...

T.

E L S L L I B R E S

PROVERBIS DE RAMON

“PROVERBIS de Ramon” és el volum XIVe de la edició crítica de les obres de Ramon Lull que ens acaba de donar Mossèn Salvador Galmés.

Una vegada, parlant d'ex-libris aquest silent treballador tenaç i constant del carrer de l'Almudaina, es triava un lema: “Sobrii estote et vigilate...” Un verset llatí del Breviari, ple de sentit patent i de recòndites prègonesses encara. No val a badar en aquest món, on tants paranyos sotgen en la fosca, i la millor vigilància, no seria per ventura el treball? Hi havia dones un temps—alguna n'hi haurà de vella encar, si cap en queda—que sabien fer calça i llegir ensems. Hi ha el sebetlí qui, diuen, cova els ous amb la vista.

Mes si aquest lema li escau, un altre n'hi sabria que li aniria com l'anell al dit i ens ve a la memòria cada vegada que surt un nou tom de la col·lecció lul·liana començada per N'Obrador, i és aquell vers, concís com un axioma i que Mossèn Galmés segueix amb una exemplar fidelitat, de

bien faire obscurement son devoir et se taire.

El seu deure ell se l'ha fet i el serveix, un any darrera l'altre, a prova de desil·lusions i de culpables abandons. I poc a poc la filera dels llibres creix en els prestatges de les llibreries per la sola cura d'aquest devot qui manté encesa la llàntia davant el nom formidable de Ramon, columna i executòria primària del nostres drets a la cultura universal en la penombra secular de l'edat mitjana, quan el Rei En Jaume tot just ens acabava de batejar amb la doble lustració del cristianisme i la catalanitat. I jo pens—enguany que és any de commemorar aquelles gestes del gran Rei—que un deure així comprés i així sostengut és també una commemoració, baldament silenciosa i extraoficial, del centenari gloriós. I que un volum lul·lià de quatre centes planes amb el peu d'impremta de Mallorca i la data de 1928, és també un acte commemoratiu que ha de quedar, quan el temps implacable haurà extingit el ressò dels darrers coets de la retòrica.

Aixó és potser més de remarcar que la valor intrínseca del llibre en el conjunt de l'edició, ja nombrosa de volums, en la que es fan ja costat els roures filosòfics i els nius de rossinyols de la gran selva lul·liana. Si n'hi ha uns de més àrids que els altres, en cap no manca, adesiara, com en aquest de Proverbis, “l'escalfor del cor de Ramon que tot ho anima i vivifica com un sol d'amor.”

Aquell sol i aquell amor on tant voldríem veure la nostra gent córrer a encendre-hi les seves llanternes.—P. M.

HEM rebut, acuradament editat per l'Ajuntament d'aquesta Ciutat als tallers de J. Tous, el discurs biogràfic referent al Rvm. P. Joan Perelló i Pou, Bisbe de Vich i Fill Il·lustre de Mallorca, que llegí el 31 de desembre de l'any passat, a la sala de sessions de la dita Corporació, el nostre amic i col·laborador Mn. Joan M.ª Thomàs.

L'esmentat discurs, que a més de comprendre la vida del P. Perelló és un admirable judici crític de la seva obra, és d'un gran interès històric-literari. Està escrit amb aquella fluida facilitat que caracteritza el seu autor i és digne de figurar entre els exemplars de les nostres més notables biografies

TAMBÉ hem llegit la biografia del Fill Il·lustre de Mallorca, En Bartomeu Maura i Montaner, escrita per N'Enric Vaquer i Atencia, de la R. A. de Belles Arts de Sant Ferran, i llegida pel Cap del Negociat d'Alcaldia del nostre Ajuntament, N'Antoni Pinya, a la sala de sessions d'aquella Corporació, en l'acte de la solemne proclamació. L'esmentat discurs ha estat igualment imprès als tallers de J. Tous, per acord del nostre Consistori municipal.

N'Enric Vaquer al fer la biografia de l'il·lustre gravador En Bartomeu Maura, ens demostra els seus profunds coneixements del dit art,—que podríem dir pare dels bells oficis,—i amb vertadera erudició ens fa l'estudi crític de l'homenatjat i ens conta la seva vida plena d'interés.

EL "Foment del Turisme" seguint la seva noble i patriòtica tasca, acaba de llançar a tots vents dos nous follets de propaganda, que són, pel seu format i per la seva presentació, dues notes de gust exquisit i sentit pràctic.

Contenen els follets de què parlam, un extracte de notícies i indicacions pràctiques, i estan il·lustrats amb gran profusió de gravats a tot luxe, deguts a l'art del fotògraf Sr. Martorell, que ens dona una prova més de la seva indiscutible competència.

RECULLS DE FORA

En la quarta sessió dels Concerts de Tardor donats com cada any, a Barcelona per l'Orquestra Pau Casals, s'estrenà un quadre simfònic del mestre Joaquim Zamacois, titulat "La sega".

Com que en aquesta obra l'autor vol evocar un ambient dels camps de Mallorca, creim d'interès reproduir el que en diu el crític musical de "La Publicitat" que signa B. S., inicials que corresponen a les d'un coterrani i estimat amic nostre:

«Advertia l'autor que no es tracta d'una obra descriptiva, sinó d'una evocació d'ambient. L'animació i gatzara dels segadors davant una excel·lent collita; la calma de l'hora de la sesta sota un sol abrusador, i la represa del treball, amb la mateixa animació del començament.

L'estructura musical d'aquesta composició és, com en totes les del mateix autor, molt correcta i equilibrada. La instrumentació és molt brillant i acuradament matisada. El mestre Zamacois coneix bé l'orquestra i sap moure amb desimboltura tots els seus elements.

Quant al caràcter de l'obra podriem, potser, fer alguna lleu observació. Si l'autor no hagués barrejat en l'explicació de la seva composició el nom de Mallorca no hi hauria res a dir, puix que hom no podria discutir-li la llibertat d'evocar, o millor, de crear, un ambient imaginari. Ha triat, però, com a temes importants de l'obra, cançons mallorquines i, evidentment, l'ambient que s'ha proposat evocar és el del camp de Mallorca. Aquí trobem, doncs, el punt flac. El compositor ha caigut en dos extrems arbitràriament forçats. D'una banda ens sembla que hi ha massa tumulte i massa violència en la seva música, i d'altra, la nota melangiosa és exagerada, d'un to depriment i pessimista, que no s'adiu del tot amb el caràcter de les tonades amb què els conreadors mallorquins acompanyen llurs tasques. En aquestes tonades hom pot trobar, sens dubte, l'expressió de sentiments diversos, però una de llurs característiques és la contenció. No hi ha en elles explosions d'alegria descomposta i desbordant, com no hi ha tampoc lamentacions indiscretes de tristesa desesperada.

Si alguna altra vegada el mestre Zamacois vol inspirar-se, si no directament en el camp de Mallorca, almenys en les poesies de la seva cantora incomparable, Maria Antònia Salvà, trobarà, de segur, el to just que ara no ha pogut copsar».

Ha passat per Barcelona, on ha sojornat alguns dies el Professor Plattard, de l'Associació "Guillaume Budé", que és a França el que és a casa nostra la "Fundació Bernat Metge".

La visita a la Fundació, tractant-se d'un home con Plattard, no havia

de produir-li gran efecte, però en va sortir sorprès, lloant la seva organització i d'una manera especial la competència i l'activitat de Joan Estelrich, que fa sol el que a la Guillaume Budé fan tres o quatre.

Davant el conjunt, dens de qualitat, de l'"Institut d'Estudis Catalans" va preguntar el Dr. Plattard com era possible en tan pocs anys de fer aquell gruix de bona feina, que dóna la impressió d'una llarga tradició de cultura, d'una especialització exigent.

Entre la gent de la qual s'endú un bon record el Professor Plattard figuren el venerable Rubió i Lluch, Nicolau d'Olwer, Balcells, Carles Riba i Estelrich.

El projecte que immediatament després de la mort de Joan Crexells, varen exterioritzar els seus amics de publicar les obres completes d'aquell autèntic, malgrat la seva joventut, valor de la cultura nostra, està ara a punt d'ésser una realitat conseguida.

És imminent l'aparició del primer volum de les Obres de Joan Crexells.

L'edició ha estat preparada per Joan Estelrich i Carles Riba, d'acord amb la vidua del malaguanyat hel·lenista.

Malgrat tots els treballs de recerca fets no s'ha pogut trobar gaire bé res inèdit de Crexells, perquè tota la seva producció, el mateix l'estrictament periodística (articles des de l'estranger i revista de premsa) que la de caracter econòmic li era sol·licitada a Crexell amb anticipació.

Entre les coses inèdites figura la tesi doctoral sobre "La veritat absoluta" que no va arribar a presentar.

Les obres formaran tres volums: dos d'assaigs literaris i qüestions d'ensenyament superior i un d'articles de caire més literari.

El primer el formaran una sèrie de biografies sintètiques dels principals filòsofs contemporanis: Cahen, Encken, Croce, etc. Els que tenen una més forta originalitat són el dedicat a la filosofia de Bertran Rusell, i els que tracten del pragmatisme i del creacionisme de Leonard Coimbra. Respon a aquell moviment d'amistat catalano-portuguesa, iniciat entre l'any 1918 i 1919. Hi haurà també en aquest volum, alguns estudis que va fer abans de l'any 1921, com per exemple, el titulat: "Coneixement i objecte", i les conferències donades a Salamanca, sobre el "Retorn a l'Escolàstica". En aquest període és singularment remarcable la seva recensió de l'obra de Splenger. "La posta d'Occident" tan sorollosa en aquell moment a Alemanya.

En el segon volum hi haurà els treballs, ja més madurs, que escriví de l'any 1921 al 1925, en matèria més o menys relacionada amb la filosofia. Hi haurà un grup de notes sobre ensenyament superior, i un altre grup d'escrits que tendeixen a donar contingut filosòfic o, més ben dit, a justificar amb principis la actitud política de Catalunya. Així, per exemple: "Ideal i realitat", "Defensa de la democràcia", i articles més recents sobre "Subjecte i objecte en política" i "Els avantatges de tenir raó". Forma un altre grup, un article sobre l'objectivitat de l'obra d'art, al qual s'afegirà un important article sobre: "Contingut i forma". Un seu article inacabat, d'un caràcter precisament de divulgació sobre els fonaments científics del marxisme, compon un altre grup, completat amb els quatre articles publicats a la "Revista de Catalunya": "De Hobbes a Maurras", "Els arguments de Zenon d'Elea", "La història a l'inrevés" i "La ciència i el futur".

El tercer volum, el més interessant per al públic, és confiat a les mans

de Carles Riba. Continirà articles de crítica, de literatura i d'art, i croquis de viatge.

Els anys passats des de la mort de Joan Maragall no han empetitit gens ni l'obra ni el nom d'aquell poeta, l'esperit del qual encara influeix en els seus devots que és igual que dir en tots els homes cultivats i sensitius que parlen la llengua que ell tant va enaltir.

Exhaurida ja l'edició completa de les obres de Maragall, feta poc després de la mort del poeta, és imminent l'aparició del primer volum de les Obres Completes, en edició definitiva, que, des de fa dos anys, venen preparant els fills de Maragall, sota la direcció de Joan Estelrich.

Edició definitiva, vol dir, en aquest cas, que ho és en el sentit d'incloure tot el que es coneix de Maragall, sense renunciar a descobrir noves lletres per a augmentar l'epistolari i admetent la possibilitat de nous punts de vista de la crítica que impliquin una revalorització.

Els articles s'agruparan d'una manera orgànica, per unitat de tema i es creu que en sortiran uns deu volums de prosa.

L'edició serà en català—inclòs el pròleg de cada volum—però no es traduirà cap dels articles que Maragall escrigué.

Figuraran també en aquesta edició les traduccions que va fer Maragall d'autors estrangers, tant castellanes com catalanes.

La més gran novetat de l'edició serà l'epistolari. Lletres dirigides a Torres i Bages, a Giner de los Rios, a Unamuno, a Pijoan (que després de més de vint anys d'absència ha passat suara com un meteor per Catalunya), i sobre tot a Antoni Roure, l'amic íntim del poeta.

Quedaran associats a aquesta edició en homenatge a l'alta figura de Maragall la flor dels nostres crítics i escriptors. En els volums adequats, es publicaran els estudis ja coneguts sobre Maragall de Joan Alcover, M. S. Oliver, P. Miquel d'Esplugues, Joaquim Ruyra i estudis inèdits de Francesc Cambó, Josep Carner, Manuel de Montoliu, Josep M. Capdevila, Carles Riba, Joan Estelrich, Pere Coromines, Josep Pijoan, A. Esclasans, Josep S. Pons, Carles Soldevila, L. Nicolau d'Olwer, P. Antoni M. de Barcelona, Carles Cardó, etc. Que cadascú hi digui la seva. És d'aquesta visió diversa que la figura del poeta apareixerà viva!

L'obra de Joan Maragall serà distribuïda en uns 16 o 18 volums, contenint cadascun obres íntegres. Susceptible encara de possibles variacions, el conjunt de l'obra serà classificat en la següent forma: Poesies, Traduccions, Nausica, Elogis, Prosa lírica i narracions, Religió i filosofia, Estètica i crítica, Patriotisme i política, Qüestions morals i socials, Vides de Sants, d'Ernest Hello, Epistolari.

El títol definitiu de cada volum serà fixat a partir de la publicació del primer.

Els quatre primers volums, que sortiran per tot l'any 1929, seran: "Poesies", conjunt de tota l'obra en vers original, amb un pròleg de Josep M. Capdevila; "Fisonomías de Santos" traducció de l'obra d'Ernest Hello, amb un pròleg del P. Antoni M. de Barcelona; "Epistolari", primer volum amb un pròleg de Carles Soldevila, "Elogios" amb pròleg de M. S. Oliver.

La presentació serà acuradíssima. Es tractarà d'uns volums elegants i populars d'una tipografia exquisida i correcta i d'un format que permet portar cada volum a la butxaca: llibres graciosos, relligats a l'anglesa, d'un format de 11 1/2 x 17 1/5 centímetres.

En el n.º 45 de la notable Revista "Estampa" que es publica a Madrid, signat per Cristóbal Sacromonte, hem vist un article titulat "Un dia en Pollensa", il·lustrat amb algunes fotografies.

És una llàstima que els escriptors que omplen les planes a les Revistes de més circulació, gosin a definir coses que per ells no poden ésser sentides en el transcurs d'unes hores de visita. Sacromonte si hagués llegit quelcom de l'obra d'En Costa i Llobera, fill de la Pollensa que ell descriu, no hauria gosat segurament a emprar el calificatiu que dóna a la nostra llengua vernàcula. Ho hem de deplorar.

En el fascicle 8 de la importantíssima obra "Geografia Universal - Descripción moderna del Mundo", que edita l'"Institut Gallach" hem vist publicades dues notabilíssimes fotografies del nostre amic i col·laborador En Jaume Escales.

A la primera de les esmentades fotografies hi ha la mostra d'un camp d'oliveres, i a la segona uns pins; ambdues formen part de la Secció de geografia botànica.

En el n.º 1816, de la important revista gràfica "Nuevo Mundo", corresponent al dia 9 del present mes, hem trobat un article titulat "Palma de Mallorca" que firma Rosario del Olmo.

Si just es tractàs de les barbaritats que diu l'autora—que per altra part deu ésser molt coneguda a casa seva,—res en diríem, però, de lo que ens cal i volem protestar és que una revista, tan important com l'esmentada, permeti que a les seves planes es diguin tantes beneitures i falsetats.

Rosario del Olmo posa el nom de "Palma de Mallorca" a la nostra illa; a un gravat que representa el Palau de l'Almudaina, li diu "Palacio del Archiduque"; ens aconsella que no parlem pus la nostra llengua a la que califica de "tremenda" i altres coses que no volem comentar.

A propòsit del comentat article, hem de dir que el nostre col·laborador, Joaquim Verdaguer, en feu una ressenya d'un humorisme molt escaient a les planes de "La Almudaina".

Amb motiu de les maniobres navals celebrades darrerament en aigües mediterrànies la majoria de periòdics i revistes de la península s'han ocupat de nosaltres, i molts d'ells, i no per cert els menys importants, han demostrat un complet desconeixement de la nostra terra.

S'han dit vertaderes barbaritats i s'ha demostrat una ignorància extrema en les qüestions geogràfiques. Alguns ens confonen amb Canàries; altres col·loquen les nostres illes, poc més o manco, a la mateixa distància d'Amèrica.

És de doldre el que està passant degut a la gosadia i a la manca de la més elemental cultura.

N O T I C I A R I

POMPEU FABRA

Sabem que som poca cosa i que amb la nostra veu o sense, seria igualment digne de l'home el tribut que es vol retre a l'artífex de la unitat de la nostra llengua en ocasió d'haver atès el seus seixanta anys. Però sabem, també, que amb el nostre silenci no fora complet el cor que de totes les contrades de llengua catalana s'aixeca aquests dies en homenatge a l'il·lustre gramàtic. I és per això, per fer sentir en aquest acord aquella veu catalana que des de fa set segles sorgeix d'enmig de les ones de la mar, monjoia plantada a llevant en el nostre domini lingüístic, que volem fer constar la nostra adhesió a l'obra benemèrita de Pompeu Fabra.

Per arribar a donar, sota el guiatge del Mestre, aquesta unitat al català literari, cadascú (inclòs ell mateix) ha hagut de renunciar a solucions ortogràfiques o sintàctiques que li eren cares. I més nosaltres que posseïm formes dialectals allunyades del dialecte barceloní, el qual, com a llengua parlada del nucli cultural de major densitat, ha influït, naturalment, en la formació de l'idioma escrit.

Tothom, però, ha fet el sacrifici de bon voler i, per la nostra banda, si és cert que es trobarien en el text de la nostra revista mostres que podrien fer dubtar de la nostra conformitat a algunes de les solucions preconitzades per En Fabra, s'ha de tenir en compte que ens adreçam a una massa de lectors menys acostumats que els catalans continentals a llegir en la llengua vernàcula i que, per tant, ens cal adoptar qualche forma més acostada al llenguatge popular.

No solament té Pompeu Fabra la glòria d'haver fet del català una llengua culta, apta per qualsevol disciplina del saber humà, ans encara es deu a la unitat ortogràfica catalana l'haver decidit, amb el seu exemple, la nova ortografia de la llengua d'Oc, deslliurada d'influències franceses i inspirada directament en la dels antics arxius comunals. Així, ara, un text occità pot ésser entès fins a les Balears i un de nostre podrà córrer de les Illes als límits més extrems de l'Occitània, augment gens menyspreuable de la nostra àrea lingüística.

Vagi, doncs, a aquest gran artista de la gramàtica, a Pompeu Fabra, el nostre reconeixement pel treball acomplert i rebí el salut de LA NOSTRA TERRA en el seu seixantenari.

Que per molts anys!

CONCERTS

L'“Associació de Cultura Musical” donà els corresponents a aquest mes els dies 10 i 12 en el local de costum. Anaven a càrrec del violinista Joan Manén i del pianista acompanyant Josef Schelb.

És prou conegut Manén, aquí i a fora, perquè l'hàgim de descobrir. Dir d'ell que coneix tots els recursos del seu instrument, que en treu un so avellutat deliciós i que posseeix una tècnica perfecta seria repetir el que sap tothom.

Per això ens dol tant que dues ocasions, les d'aquests concerts, de poder assistir a altres tantes manifestacions d'art, s'hagin perdut lamentablement per culpa dels programes que les han convertit en una mena de *variétés pseudo-artístiques*.

Deixant de banda—ja en parlarem—la *Sonata en la major, op. 47 (a Kreutzer)*, de Beethoven, i alguna altra cosa, no sentirem res més que dobles cordes, harmònics i altres filigranes que, probablement, serien encara més difícils d'executar damunt d'un filferro.

Poc seriós, poc seriós, tot plegat. Però molt d'acord amb aquelles notes al programa que ens feien saber que al concertista se l'anomenava “el mago del violín” (sona a fútbol això) i que el Guarnerius “que es de su propiedad, es un instrumento histórico”, qualitats aquestes que no sabem si li fan treure millors sonoritats.

La *Sonata a Kreutzer*, que hem citat, va obtenir per part d'En Manén una excel·lent interpretació que, amb tot, no podem recordar-la com a modèlica per manca d'ajust amb el piano. Més reeixida fou la *Romança en fa*, del mateix autor, i la *Llegenda*, de Wieniawsky.

Gairebé tota la resta del programa entra de ple en el virtuosisme, i de moltes de les obres interpretades n'era autor o arranjador el propi Manén. La de major extensió fou un *Concert espanyol, op. A - 7*, de Manén, i malgrat les dificultats d'execució que l'autor hi acumula, hem de confessar que esperàvem trobar-n'hi més encara. El primer temps, *Allegro ben moderato*, és pel nostre gust el millor, per bé que resulta una mica massa deixat; els dos temps següents no prenen la volada que fa esperar el precedent i passen sense pena, ni glòria. Quant al caient espanyol del Concert, no el sabérem veure; com no sigui que uns quants grups de tresets distribuïts per tota la composició vulguin donar-li aquell caràcter.

La labor del pianista Schelb fou d'una grisor tan accentuada que ens estalvia de parlar-ne.

Quina llàstima que un concertista de la vàlua de Manén hagi descendit a aquest malabarisme desenfrenat engrescador de públics babaus. ¿Fins a quan no es convencerà tothom, artistes i oients, que la Música no és un pretext per lluir habilitats?—E. P.

El diumenge dia 18 en el Teatre Principal tingué lloc el recital de piano patrocinat per l'Excma. Diputació a càrrec del seu pensionat Jaume Mas Porcel.

L'espectació que aixecà el dit concert féu que s'omplís el pati i moltes llotges del teatre. Tothom sortí satisfet de la interpretació donada al programa. Aquest estava compost d'obres de mestres ibèrics: Granados, Albéniz, Falla, Pahissa, Mompou i Turina.

En Mas Porcel, que és artista de grans condicions, des de l'any passat ha avençat molt, perquè ha comprès que, per ésser músic, no basta tenir temperament, sinó que és necessari disciplinar els mitjans expresius i purificar la seva tècnica. Sota la tutela del bon mestre En Miquel Negre, es posà a estudiar, i ara ha tocat els resultats, com segurament treurà profit a la *bossa de viatge* que li ha concedit fa poc la Diputació, essent, com és, home de condicions i entusiasme.

Forts aplaudiments sonaren després de cada peça, que l'obligaren a repetir *Cant de Muntanya*, d'En Pahissa, i després d'acabar el programa, a que tocàs qualche cosa més. Executà molt bé l'*Andalucía*, de Granados.—B.

Els *Concerts Blancs* de l'“Associació Bach” han estat de desgràcia. Per malaltia d'un dels components del quartet de violoncel·ls, no pogué venir la desitjada agrupació, substituint-la el cap pare d'ella, el notable Mestre Gálvez, al qual havia d'acompanyar, i alternar amb ell, el jove pianista Mas Porcel. Però aquest el vespre abans del concert es feu mal a una mà i, naturalment, no hi pogué prendre part. El substituï el mestre Miquel Negre.

Preparar un concert en poques hores, per més mestre que se sigui, té molts d'inconvenients; així és que un mestre com el Sr. Negre—que exposava molt amb tal improvisació—mereix moltes gràcies dels organitzadors de la sessió i dels assistents a la mateixa.

Com es tractava de dos mestres, cada u posà tot el que pogué i sortí un bon concert.

El mestre Gálvez, que ja havia estat aplaudit en una altra ocasió, domina el seu instrument i diu molt bé. Sap fer-lo cantar amb gran intensitat, com demostrà en l'*Aria*, de Bach, i sap treure-li notes imitatives com féu amb els difícils harmònics del *Fluviol*, d'En Cassadó.

Abans de la tercera part tocà, ell sol, la *Bourrée de la suite en re*, de Bach, obra plena de dificultats, i al final, corresponent als molts d'aplaudiments, *La Filosa*, de Dunkee.

El mestre Negre tocà, a la segona part, una sèrie d'obres i féu gala, a més de l'execució, d'una bona escola i d'extraordinària esquisidesa en el dir. Va ésser molt aplaudit i va haver de tocar com a plus el *Vals n.º 11*, de Chopin.—B.

EXPOSICIÓ PALLISER

El senyor Palliser és un *amateur* de l'art pictòric. Exposà una col·lecció de teles a “La Veda”, de l'11 al 25 d'aquest mes de novembre. Ver-taderament, la seva exposició no passà a categoria major de la d'un aficionat a la pintura. I encara... Puix que hi ha pintors *amateurs* l'obra dels quals quasi llinda amb l'art vertader i no els manca certa originalitat. No es troba pas en aquest cas el senyor Palliser.

La seva exposició mostrà una diversitat de tendències que van des d'un academicisme de segona mà, fins a un impressionisme (?) estigmatitzat. Pareixen quadres pintats per diferents persones i diverses èpoques, prova de la confusió de l'autor, de la seva inseguretat, del seu *amateurisme*.

Ens conten que la seva afició a la pintura ja data de molts anys. D'ençà que era jove. Ja es veu. Alguns dels quadres que presenta són del temps

que encara es deixava notar la influència d'En Ribas a la pintura mallorquina. Tal volta lo millor de la seva exposició són dues notes petites—una d'elles hi ha dos pins, i a l'altre hi ha una dona i dos ases—que cauen dins aquesta modalitat que assenyallem. Podrien passar com a còpies de Ribas. Les altres obres no passen d'ésser croms o bé oleografies, i moltes acusen una absència total de la visió del natural. Lo que hi ha pintat *d'après nature* demostra que el motiu és excessiu per l'autor. Com a més aconseguit de visió podríem assenyalar aquell quadre dels pins amb el Castell al fons. Així i tot no deixa de mostrar amb evidència l'equivocada recepta pictòrica mallorquina de les ombres color violeta. Aquells troncs de pins!

No entrem dins més detalls. Deixem els cels de cartró i les aigües de paper. Resumint breument: una exposició que no demostrà res de nou, dintre de la modalitat de la pintura mallorquina més mediocre.—E. M.^a D.

HOMENATGE A LA MEMÒRIA DE MATEU OBRADOR

A la Societat «La Protectora» de Felanitx tengué lloc, la nit del dia 11 del present mes, una vetlada dedicada a la memòria del nostre plorat escriptor i eminent lul·lista, En Mateu Obrador i Bennàsser. Hi prengueren part un milenar de persones, que amb la seva presència reteren homenatge al mort inoblidable; l'acte constituí una sincera manifestació d'estima i devoció.

En Marc Rigo, digníssim President de l'esmentada Societat, dirigí un parlament a l'auditori per indicar el motiu de l'acte, i seguidament, el nostre amic i col·laborador, Mn. Antoni Pons i Pastor, llegí la biografia d'En Mateu Obrador, treball que per la seva importància i gran interès començam a publicar en el present número d'aquesta Revista, malgrat que no pugui acabar dins l'any corrent i s'hagi de continuar en el qui ve, interrompent així les normes que ens havíem imposat per comoditat dels que vulguin rellegir per separat els volums de LA NOSTRA TERRA.

Acte seguit N'Andreu Riera, mestre nacional, amb paraula eloqüent i vibrant, ens feu història de l'evolució i estat present de la Societat i acabà amb un elogi a la persona de Mateu Obrador. L'«Orfeó Auli», que tan bé dirigeix En Miquel Manresa, ens donà un concert que merescué els nostres aplaudiments més entusiastes.

Finalitzà la vetlada amb una breu al·locució del fill major de l'homenatjat, En Bernat Obrador, el qual, emocionadíssim, agrai l'acte que es tributava a la memòria del seu pare.

«MARICEL»

Ha vist la llum pública a Andraitx un nou dissenari sota el nom de «Maricel», que respon als entusiasmes dels afiliats a la doctrina lliberal.

En el nou dissenari es publica una secció escrita en nostra llengua vernàcula, i la seva presentació és d'un exquisit bon gust.

En agrair les salutacions que ens dedica les hi tornam afectuosament amb el desig que tinguin molts anys de vida i èxits continuats.

SOBRE LA REVISTA «MALLORCA», ENCARA

Ha aparegut el segon número d'aquesta publicació que dirigeix don

Antonio Vidal Isern. Seguint el seu propòsit d'acollir les firmes de la "ver-tadera intel·lectualitat de Mallorca, al marge, fins ara, de tota actuació" inserta els següents escrits: "La fuente de Alcover", editorial; "Cabrera, la olvidada" per José Vidal Isern, germà del director de la revista; "Rosa de Maig", poesia de Maria Verger; "La Fiesta de la Raza" discurs llegit el dia 12 d'octubre passat amb motiu de la dita "Fiesta" pel director de la revista don Antonio Vidal Isern; "La Hija del Tabernero", conte, per "El Hidalgo Quimera", pseudònim del director senyor A. Vidal Isern; "Nuestros muertos", fotografia i article "Un recuerdo a los difuntos", de don Antonio Vidal Vaquer, pare que fou del director senyor A. Vidal Isern; "Mi Padre", sonet d'A. Vidal Isern; "Per dins el Fossà", poesia de Francesc Seguí Solivellas; "En el Cementerio—Día de Difuntos" per José Alvarez-Ossorio; "Hablando con don Juan Capó Valls de Padrinas, Inspector Jefe de Primera Enseñanza", interview per V., monograma del senyor A. Vidal Isern; "Notices—Majorca", pàgina en anglès; "Nota Bibliográfica", sense firma, i "Ecos", també sense firma.

En el nostre número passat omírem per descuit el nom de les publicacions del mateix director. Efectivament, don Antonio Vidal Isern, és en l'actualitat director de "Mallorca", Revista Ibero-Americana y de Turismo Internacional, editada per l'Empresa Periodística; "Anuario y Guía Oficial de Mallorca"; "Heraldo de Manacor"; "Noticiero de Inca". Fent memòria, recordem també que el senyor Vidal Isern va dirigir l'any 1923 una publicació titulada "La Novela Popular". Compta don Antonio Vidal Isern entre les seves produccions, notables treballs sobre hispano-americanisme, com a "correspondiente" que és de l'"Academia Hispano Americana" i un curiós estudi d'investigació lul·liana, aparegut a "La Ultima Hora" fa temps, en qual treball atribuïa, equivocadament, la paternitat dels coneguts i celebrats "Cent conceyls del Conceyl de Cent" de Fra Feliu Piu de Sant Guiu—pseudònim de Pompeu Gener—a l'autor del "Llibre dels Proverbis", el nostre Beat Ramon Llull.

NOTES D'ART

Per al dia primer de desembre s'anuncia l'obertura de les *Galeries Costa*, que el nostre amic Josep Costa (*Picarol*) instala en el carrer del Conquistador per a Exposició Permanent d'obres d'art. Les *Galeries Costa* s'obriran al públic amb una exposició de gran significació per al coneixement de la pintura mallorquina: les notes i bocets que del natural feia el pintor Antoni Ribas. En una paraula, una exposició de tota la documentació inèdita que servia al pintor per fer les seves obres. Aquesta col·lecció que s'exhibirà és propietat del fill del pintor, i també pintor com ell, Antoni Ribas Prats.

En el Saló d'Exposicions de Margalida Mateu hem vist vuit còpies excel·lents de quadres de Ribera. I s'anuncia per a prompte l'exhibició, en el mateix lloc, de tres autèntics Ribera procedents de la col·lecció del Marquès de Casa Ferrandell.

Desmentint el rumor que les obres del pintor Mesquida procedents de

la col·lecció del Marqués de Casa Ferrandell havien estat comprades per dur-les fora de Mallorca, hem vist amb gust la notícia, publicada a la premsa local, que havien estat adquirides pel banquer don Joan March i destinades a decorar una habitació de la seva casa de Cala Ratjada. Sols ha quedat sense vendre una de les dites obres que varen ésser exposades al Salonet del carrer dels Perares, però és probable que vagi a formar part del tresor artístic de la Diputació.

El pintor Otto Hettner, Professor de l'Acadèmia de Belles Arts de Dresden que fa dos anys va fer una llarga estada a Mallorca, torna a ésser el nostre hoste.

Dia 23 va arribar el periodista i crític d'art Joan Alomar, que va anar a Buenos Aires amb la *Missió d'Art*, segons donàrem compte en el seu temps. El mes que ve donarem detalls del resultat de la *Missió*.

«ASSOCIACIÓ BACH»

És plausible el moviment musical que s'està desenrotllant a Mallorca, ja que una de les més grans manifestacions de cultura i civilització és la música.

Hem vist anunciat, per prest, quatre audicions simfòniques organitzades per l'esmentada "Associació Bach", a càrrec de l'Orquestra de Càmera d'Alacant.

Els programes d'aquests concerts són altament interessants i han despertat una gran curiositat entre els nostres aficionats, ja que comprenen obres dels compositors d'avantguarda més discutits.

Tenim també noves d'altres projectes que, si com creim, es porten a realització, posaran ben alt el nom de Mallorca entre els centres musicals; no ens és permès, encara, ésser més explícits per no estar prou avançats els treballs preparatoris que duen a terme estimats amics nostres.

CENTENARI DE SCHUBERT

En el pròxim número ens plaurà de publicar un treball sobre aquest tema del nostre col·laborador Mn. Joan M.ª Thomàs.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

Redacció i Administració:

Carrer de Palacio, 91. — Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D' EN FRANCESC SOLER. — SANT FRANCESC, 2 I 4. — PALMA DE MALLORCA